

-----Opprinnelig melding-----

Fra: postmottak@kud.dep.no [mailto:postmottak@kud.dep.no]

Sendt: 21. juni 2013 09:30

Til: Postmottak KUD

Emne: Innspill til Kulturløftet saksnr. 13/646

Navn: Leikny Haga Indergaard
Organisasjon: Storbybibliotekene
Epost: Leikny.Indergaard@bergen.kommune.no
Postadresse: Storbybibliotekene
v/ biblioteksjef Leikny Haga Indergaard
Bergen Offentlige Bibliotek
Strømgaten 6, 5015 Bergen
Innspill: INNSPILL TIL KULTURUTREDNINGEN

Kulturdepartementet har invitert kulturaktører til innspill til NOU 2013: 4 Kulturutredningen 2014 med frist 21. juni. Storbybibliotekene i Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger og Kristiansand kommer her med et felles innspill på bibliotekområdet.

Storbybibliotekene mener at den satsing på folkebibliotek som ble uttalt i Soria-Mora erklæringen der det står at «Regjeringen vil føre en aktiv politikk for å styrke folkebibliotekene over hele landet» ikke er fulgt opp i Kulturløftet I og II. Vi ser det som svært positivt at Enger-utvalget har lagt stor vekt på folkebibliotekene som en del av den kulturelle grunnmuren, og at utvalget uttrykker bekymring over manglende satsing på bibliotekene. Og vi oppfordrer til at Kulturløftet III kommer med tiltak for å oppfylle de nasjonale mål om bibliotek

Generelt om folkebibliotek.

Folkebibliotekene har i de siste stortingsmeldinger og forslag om endring av bibliotekloven styrket sitt opprinnelige samfunnsoppdrag og mål: å bidra til læring, personlig vekst og utvikling, gjennom å gjøre kunnskaps- og inspirasjonskilder tilgjengelige og benyttet av innbyggerne. Det er gledelig at endring av biblioteklovens formålsparagraf understreker bibliotekenes formidlerrolle, og viser til bibliotekene som uavhengige møteplasser og arenaer for offentlige samtaler og debatt. En nøytral møteplass i lokalsamfunnet en arena der vi kan møte folk som er ulike oss selv.

Men det er betydelige endringer i flere av de rammebetingelser bibliotekene opererer innenfor. Dette gjelder i særlig grad utviklingen av informasjonsteknologien generelt og digitalisering av kunnskaps- og kulturuttrykk.

Digital tilgjengelighet og kompetanse.

Bibliotekene er aktive pådrivere i arbeidet med språk- og leseforståelse, vi skaper lesere. Folkebibliotekene bidrar også til å bygge kunnskap i hele

befolkningen, hele livet. Digitalisering av offentlige tjenester stiller nye krav til digital kompetanse blant innbyggerne. For å sikre demokrati og ytringskultur, må de som ikke behersker nye digitale tjenester, få hjelp. Her bør folkebibliotekene spille en viktig og demokratisk rolle for å sikre at alle innbyggere har mulighet til å delta i samfunnet og få tilgang til offentlige data både gjennom opplæring i bruk av digitale medier og ved å gi tilgang til utstyr og bibliotekarenes kompetanse. Vi viser her til danske folkebibliotek som i flere år har hatt borgerservice som en del av sitt naturlige tilbud til innbyggerne.

Bibliotekene må kunne tilby vesentlig samtidslitteratur som utformes og presenteres kun digitalt. Mange læringsressurser er i dag allerede digitale/interaktive produkter. Nye uttrykksformer og genre vil også utvikle seg på digitale plattformer. Dette krever mye av bibliotekene med hensyn til anskaffelser, rettighetsavklaring, metadata «tagging», tilrettelegging for eksponering m.m. Fremtidige bibliotek tjenester er direkte avhengige av den kompetanse og den tekniske infrastruktur som forutsettes utviklet ved det enkelte bibliotek, eller helst i et samarbeid mellom bibliotek og med nasjonal støtte.

Bibliotekene i Norge er små og har begrenset med ressurser og kompetanse. En nasjonal, digital infrastruktur vil derfor være nødvendig. Mange oppgaver kan løses på landsbasis. Her gjelder det da også å nyttiggjøre seg den kompetanse som finnes i større bibliotek, som gjerne kan utføre oppgaver på vegne av flere bibliotek. Samarbeid mellom bibliotek og partnerskap mellom bibliotek og andre samfunnsaktører er vesentlig for utviklingen framover.

Bibliotekets rolle som kultur- og litteraturformidler.

Folkebibliotekene har i mange år vært de viktigste formidlerne av ny, norsk skjønnlitteratur gjennom de statlige innkjøpsordningene. Innkjøpsordningenes demokratiske aspekt ved at innkjøpt litteratur kan lånes gratis via alle landets bibliotek har vært et viktig argument for å kunne opprettholde de statlige støtteordningene til litteratur. Folkebibliotekenes rolle som formidler av hele litteraturspekteret, både ny og eldre litteratur, og ikke minst deres rolle som formidler av den litteraturen som ellers får lite oppmerksomhet er en kjerneoppgave. Denne oppgaven blir stadig viktigere ettersom bestselgerne overskygger all annen litteratur i media og bokhandlerne minsker sitt tilbud tilsvarende.

Både bibliotekarenes litteraturkompetanse og den rikdommen som finnes i bibliotekets samlinger bør bevares framover, uavhengig av format.

Biblioteklokaler.

Forslag til ny formålsparagraf moderniserer også bibliotekets rolle som arena for kunnskap og kultur, og som en møteplass med mening. Skal bibliotekene ha en slik funksjon må de også ha gode og sentrale lokaler der folk trives, vi kan her vise til suksesshistorier bl.a. i Tromsø og Drammen med aktive, flotte bibliotek. Folkebibliotekene fikk tidligere statlig støtte til både bygge og leie attraktive lokaler. Den særlige tilskuddsordningen til bibliotekbygg og bokbusser er falt bort, mens det ble åpnet for at bibliotek kan inngå i den regionale

kulturbyggstøtten. Det viser seg dessverre at svært få eller ingen bibliotek har mottatt regional støtte til bygg de årene denne ordningen har eksistert. Her mener vi det er behov for en endring, tilbake til øremerkede tilskudd eller en sterkere prioritering av bibliotek innen de eksisterende ordninger til regionale og nasjonale kulturbygg. Vi er ikke i tvil om at en så storstilt satsing på framtidens bibliotek som Nye Deichman i Oslo vil medføre vil være av like stor nasjonal betydning som storbyenes konsert- og teaterhus som er klassifisert som nasjonale bygg uavhengig av kommune/fylkesplassering.

Folkebibliotekene er ledd i et nasjonalt biblioteksystem.

Biblioteklovens formålsparagraf påpeker at folkebibliotekene er ledd i et nasjonalt biblioteksystem. Dette systemet er i tidligere stortingsmeldinger beskrevet som «et sømløst bibliotek», men utviklingen det siste tiår har vist at systemet heller går i motsatt retning, og det er lite samspill mellom nasjonalt, regionalt og lokalt biblioteknivå. Nasjonalbiblioteket har fått en ny rolle overfor sektoren, men denne rollen er lite tydelig utover nasjonalbibliotekfunksjonene og tildeling av utviklingsmidler. Og det er svært lite dialog mellom nasjonalbibliotek og folkebibliotekene.

I dag er ingen som kan beskrive hva som er fylkeskommunens bibliotekrolle bortsett fra å gi råd til kommunene i bibliotekspørsmål. Dette fordi den enkelte fylkeskommune selv definerer sine oppgaver på feltet.

Resultatet er et det operative ansvar for det nasjonale biblioteknettverket i større grad enn før ligger på kommunene uten at de ressurser som tidligere ble brukt på bibliotekdrift i fylkeskommune eller nasjonalt tilflyter de lokale bibliotekene.

Den viktigste bibliotekutviklingen foregår i dag i de største bibliotekene, som bruker store ressurser på dette. De statlige utviklingsmidlene er av svært stor betydning for utvikling av bibliotekenes tjenester, også for storbyene.

Staten satser stort på ressursdeling og fjernlån, men midlene går til Nasjonalbibliotekets depotbibliotek. Depotbiblioteket består av avlevert materiale fra bibliotek som har kassert dette materialet pga liten aktualitet. Depotbibliotekets samlinger kan derfor dessverre ikke erstatte fjernlån fra folkebibliotek. Storbybibliotekene er i dag de store nettoyterne i fjernlånssystemet, uten at dette er kompensert i særlig grad fra regionalt og nasjonalt nivå. Dersom storbyene fortsatt skal ha den rollen vi har i dag når det gjelder fjernlån, forutsetter dette at ressurser tilføres.

Hvordan fjernlån av e-bøker skal organiseres, er høyst uklart. Det må lages klare regler for hvordan låneveiene i et framtidig fjernlånssystem skal være, og hvem som skal betale for dette.

Storbybibliotekene er i tillegg bekymret for lånesamarbeidet med hensyn til at universitet og høyskoler kjøper stadig mer digitale medier som er lisensbeheftet. Folkebibliotekenes behov for fjernlån ved inngåelse av avtaler på lisensbeheftede digitale medier må det arbeides videre med og ivaretas av hele biblioteksektoren.

Vi viser her også til bibliotekmeldingen og forslaget om nasjonale lisenser som kunne sikre tilgang til sentrale, digitale kunnskapskilder.

Staten har ellers begrensede virkemidler når det gjelder utvikling av folkebibliotekene. Derfor er det avgjørende at kommunene er bevisste på at bibliotekene er viktige virkemiddel i lokal utvikling, for å bygge kunnskap, gi opplevelser og for å skape attraktive møteplasser. Det trengs vilje lokalt til å satse på bibliotekene.

Men det trengs også statlig medvirkning, en nasjonal satsing på infrastruktur og utviklingsarbeid. Vi foreslår derfor følgende tiltak:

- Folkebibliotek bør kunne bli nasjonale eller regionale kulturbygg, og på denne måten være modellbibliotek og bidra til å løfte hele sektoren.
- Biblioteket som læringsarena, stedet der innbyggerne kan bygge opp og vedlikeholde sin digitale kompetanse, er viktig tiltak som vil krev en samlet nasjonal satsing.
- Staten bør kompensere nettoyterne i fjernlånssamarbeidet dersom vi fortsatt skal ha et nasjonalt nettverk. Storbybibliotekene er i dag i en situasjon der det må settes begrensninger for fjernlånstjenestene. Lokale bibliotekteiere er lite interessert i å betale for det de ser på som en nasjonal tjeneste uten at dette kompenseres for. Dersom fylkeskommunene skal ha en rolle i fjernlånssystemet må dette også avklares.
- Folkebibliotekene er avhengige av utviklingsmidler, her bør større nasjonale prosjekt med overføringsverdi prioriteres. Det må gis midler og tilskudd som bidrar til at utviklingen kan skje med forutsigbare rammebetingelser.
- Nasjonalbiblioteket må prioritere sitt oppdrag som ansvarlig organ for utvikling av folkebibliotekene. Arbeidet med utvikling av digitale bibliotek tjenester ved folkebibliotekene må intensiveres. Muligheten for et felles biblioteksystem for hele landet bør ses nærmere på, da dette vil gi stor gevinst. Vi viser her til at staten har et slikt felles system for universitets- og høgskolebibliotek. Dette burde vurderes gjeldende for hele sektoren dersom vi fremdeles skal ha et nasjonalt nettverk av bibliotek jfr bibliotekloven.
- Kulturdepartementet må være tydeligere i sine føringer i forhold til statlig samordning av kultur- og bibliotekpolitikken, samt samarbeid mellom forskjellige kulturinstitusjoner. En nasjonal digital infrastruktur og en nasjonal politikk for utlån og formidling av digitale ressurser vil være viktig å få på plass.

Med hilsen

Leikny Haga Indergaard
biblioteksjef Bergen

Liv Sæteren

biblioteksjef Oslo (sign)

Marit Egaas

Bibliotek- og kulturhussjef Stavanger (sign)

Berit Skillingsaas Nygård

biblioteksjef Trondheim (sign)

Anne Kristin Undlien

Biblioteksjef Kristiansand (sign)